

Ἡ ΞΕΝΗ ΤΟΥ 1854⁽¹⁾

Ι'.

Ἦταν ἀπὸ τοὺς καλοὺς οἰκοκυραίους τῆς Πλάκας ὁ μπάρμπα Μῆτρος ὁ Πλεξήζας. Τὸ εἶχε τὸ δικό του γιὰ καλὰ. Ἀπὸ τῆς Χαμοστέρναις ὡς τὴν Ἀγία Ἐλεοῦσα κάτι ἀμπελοχώραφα, ὄχι καὶ καλλίτερα, καὶ ληόφυτα φουντωτά, ποῦ ἦταν χαρὰ Θεοῦ νὰ τὰ βλέπης. Δὲν ἔλειπαν δὲ ἀπὸ τὸ σπίτι, δόξα νὰ ἔχη ὁ Θεός, καὶ χέρια γερὰ γιὰ νὰ τὰ δουλεύουν. Οἱ τρεῖς του οἱ γιοιοὶ παληκάκια πλατύστηθα, ψιλὰ σὰν κυπαρίσσια, ὁ Γεώργιος, ὁ Κώστος κ' ὁ Θανάσης ἔφταναν μὲ τὸ παραπάνω γιὰ ὅλο τὸ πατρικὸ τὸ βιός. Στὸν τρύγο μονάχα ἔδιναν χέρι, ἔτσι ἀπὸ εὐχαρίστησι, καὶ ἡ κυρὰ Μῆτραίνα καὶ ἡ μοναχοκόρη του ἡ Ὅρσα, δεκάξη χρονῶν κορίττι ἀγγελοκάμωτο.

Τὸ σπίτι του τὸ εἶχε ὁ μπάρμπα Μῆτρος στὴν ἐνορία τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης, σιμὰ εἰς τοῦ Διογένους τὸ φανάρι. Πλακιώτικο σπίτι τοῦ παλιοῦ καιροῦ, χτισμένο στὸ βάθος τῆς αὐλῆς, μὲ ἓνα μακρὸ μακρὸ χαγιάτι σκεπαστό, ποῦ βάσταγαν τὴ σκεπή του κολόναις ἀπὸ ξύλινα δοκάρια, καὶ μὲ ὅλα τὰ χρήσιμα τοῦ νοικοκυριοῦ στὴν ἀπλόχωρη αὐλή, μπροστὰ ὅλα ἀπὸ τὸ σπίτι. — Τὸ ἀχούρι γιὰ τὸ Ντορί, τὸ φουρνάκι, τὸ κοτέτσι, καὶ στὴ γωνιά στίβα τὰ θυμάρια κ' ἡ κλιματόβεργαις· μιὰ μουριά στὴ μέση γιὰ τὸν ἴσκιο καὶ χῶρια ἀπ' ὅλα ἡ κρεβαταριά, ποῦ ἀκούμπουσε στὸν ψιλὸ τοῖχο τῆς αὐλῆς, κρεβαταριά ἀπὸ κάτι σιρίκια, ὅπου κανεὶς στὴ γειτονιὰ δὲν εἶχεν ὅμοια. Καὶ ἡ αὐλόπορτα θεόρατη, μὲ ἄβαφα σανίδια μαυρισμένα, καπακωμένη κατὰ μεσῆς μὲ δυὸ σκουριασμένους σιδερένιους πάφιλαις, σὰν τάσια ἀνάβαθα ποῦ κρέμουνταν ἀπὸ τὸν καθένα χοντρός χαλκῆς σὰν σκουλαρίκι.

Ἐκεῖ μέσα ὀλημέριαζε πάντα ἡ εὐτυχία μαζὺ μὲ τὴν ἀγάπη τῆ θερμῆ, ποῦ φτάνει μοναχὴ της νὰ φέρη κάθε χαρὰ στὸ σπίτι.

Δὲν ἄφριναν τὰ παιδιὰ του νὰ βάνη ὁ μπάρμπα Μῆτρος χέρι στὴ δουλειά, στὰ κτήματά του τὰ ἀθηναϊκά. Ἄς ἦναι καλὰ καιρὸς ἦταν νὰ ξεκουραστῇ ὀλίγο ὁ γέρος ὁ πατέρας.

Μὰ εἶχε μιὰ ἀδυναμία ὁ Μπάρμπα Μῆτρος, ποῦ σ' αὐτὴ ἀπάνω δὲν ἐννοοῦσε νὰ ἀφήσῃ κανένα νὰ τοῦ ἐναντιόνηται. Πλακιώτης αὐτός, πρῶμα παρὰ ξένο, εἶχε πάρει γυναῖκα ἀπὸ τὸ Καπαντρίτι· τὸ πῶς εἶναι μεγάλη ἱστορία. Εἶχε ἐκεῖ τὰ παληοχώραφα τῆς προίκας του καὶ ἐννοοῦσε κανεὶς νὰ μὴ βάνη χέρι σ' αὐτά.

Κάθε χρόνο λοιπὸν, ὅταν τὰ πρωτοβρόγια ἐμαλάκωναν τὴ γῆ, ποῦ νὰ μπορῇ τὸ ὕνι νὰ ξεπετσώσῃ τὰ χωράφια, ἐφόρτωνε στὸ γέρο σύντροφό του τὸ Ντορί, τὸ ἀλέτρι του, τὴν τσάπα, ἓνα ταχάρι μὲ ταῖνι, ἔφριχνε ἀπάνω τὴν πατατοῦκα του, ἐκαθαλοῦσε μονόπλευρα καὶ μιὰ γιὰ τὸ Καπαντρίτι. Καματερὰ εὕρισκε ἐκεῖ μὲ τὸ νοῖκι. Ἐδούλευε τὰ χωράφια του μὲ ὅλο του τὸ κολάϊ. Τίποτε δὲν τὸν

ἐβιάζε. Καὶ ὅταν ἐτελείωνε κάθε δουλειά, ἀπάνω πάλι στὸ Ντορί τὰ σύνεργα καὶ πίσω γιὰ τὴν Ἀθήνα.

Καὶ τὸ Μάϊ ποῦ κόβουν τὰ σανὰ, πάλι τὰ ἴδια. Τί χρονιά αὐτὴ τὴν κακοδίβωλη, ἐπειδὴ εἶχε καὶ ἄλλαις δουλειαῖς, ἔλειπε ἀπὸ τὸν Αὐγουστο· γι' αὐτό, τίποτα δὲν ἤξευρε ἀπὸ τὸ κακὸ ποῦ ῥήμαζε τὴν Ἀθήνα.

Ἐτελείωσε τῆς δουλειαῖς του καὶ ἐτοιμάσθηκε γιὰ τὸ γυρισμὸ.

Μεσάνοιχτα τὸν ζυπνήσαν τὰ ὀρνίθια καὶ ἐσαμάρωσε ἀμέσως τὸ Ντορί, γιὰτὶ εἶχαν μακρυνὸ δρόμο νὰ κάμουν, καὶ δὲν ἦταν σωστὸ νὰ καργάρη στὸν κόπο τὸ γέρικο τὸ ζῶο.

Ἐσκινάει λοιπὸν μὲ χαρὰ, γιὰτὶ εἶχε λαχταρίσει πλεῖα τὴν φαμίλια του.

Ἦταν ἡσυχῆ, γλυκειὰ ἡ νύχτα· τὸ φεγγάρι ποῦ ὅτι εἶχε βγῆ, ἔχυνε τὸ γλυκὸ του τὸ φῶς, ὠχρό, ἄτονο ἀπάνω στῆς ὀμορφαις πλαγιάς, στῆς πυκναῖς τούφαις ἀπὸ τὰ πεῦκα καὶ τὰ σχοινάρια, σὰν ἀσημένια σκόνι στὴν χρυσῇ πρασινάδα τους, ἐνῶ ἐλαφρὸ ἀγεράκι φιλοῦσε τὰ κλαριά κ' ἀνάδινε ἐκεῖνο τὸν ἀπαλὸ ἦχο, σὰν γλυκοπαράπονο τοῦ δέντρου, σὰν στεναγμὸ φλογέρας. Ὅλα ἐκοιμοῦνταν βαθειά, καὶ μονάχα τοῦ γκιώνη ἡ μονοσύλλαβη κραυγῆ, κ' ἡ ντριλια τοῦ μονότονου τραγουδιοῦ τῆς νεροχελώνας, ἀντίκοθαν τὴν ἀτάραχτη τῆς γλυκειᾶς νύχτας σιωπῆ· κάπου κάπου ἀκούονταν καὶ κείνοι οἱ ἀπροσδιόριστοι ἦχοι, ἄλλοτε σὰν παράπονο, ἄλλοτε σὰν κηλᾶθμα, σὰν μακρυνὸ γογγυτό, σιγαλὴ ἀρμονία ποῦ τονίζει ἡ νύχτα στῆς ἐρημιαῖς, ἀδύνατος θόρυθος κάθε ζωῆς, ὅπου ζυπνάει τὸ σκοτάδι καὶ ἀποκοιμίζει ἡ αὐγῆ.

Ἐτράβαε μπροστὰ ὁ μπάρμπα Μῆτρος, ἀφίνοντας ἀριστερὰ τὸ Μπογάτι καὶ τῆς Σταμάταις. Ὅτι καὶ χάραζε ἡμέρα δευτέρα, τοῦ Νοεμβρίου 15, περνοῦσε δίπλα ἀπὸ τῆς Πεντέλης τὰ ῥιζώματα.

Ἐφαρτίζεται ὁ γέρος· γιὰτὶ ἀπὸ μακρυνὰ βλέπει στῆς πλαγιάς τοῦ βουνοῦ ἓνα κόσμο φῶτα ὅπου τρεμόσβυναν, σὰν ἀστέρια ποῦ τὰ φροφταίνει ἡ μέρα· καὶ ὅτι πῆρε νὰ φέξῃ καλὰ, βλέπει τσαντήρια, ἀκούει σάλπιγγες. Δὲν ἦσαν ῥωμαϊκῆς σάλπιγγες αὐταῖς· ἔκανε πολλὰ χρόνια στὸ ταχτικὸ στρατιώτης ὁ μπάρμπα Μῆτρος καὶ γινώριζε κάθε τῆς σάλπιγγας σκοπιὰ. Ζυγόνει λίγο καὶ βλέπει ἀπὸ μακρυνὰ κόκκιναις γιακέταις· λὲς κ' ἦταν παπαρούναις, ποῦ περπατοῦσαν στὰ ῥιζώματα. Τί εἶναι αὐτὰ; Σταυροκοπιέται ὁ γέρος. Ἀφίνει τὸ δρόμο του καὶ γυρίζει γιὰ τὴν Κηρυσιά. Ἐκεῖ κάτι θὰ μᾶθη, ἐλπίζει. Ζυγόνοντας βλέπει κ' ἐκεῖ ποῖο πολὺ φράγκικο ἀσιέρι. Γιατὶ ὁ στρατηγὸς Μαϊράν, ἀπελπισμένος ἀπὸ τὴν καταστροφὴ ὅπου ἔκαμε στὴν ἀγγλογαλλικὴ ταξιαρχία του ἡ Ἐπιδημία, δὲν ἐκράτησε στὸν Πειραιᾶ παρὰ τὴ διαίτησι καὶ τὸ 3ον σύνταγμα τῶν πεζοναυτῶν, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα σώματα ἐσκόρπισε στὰς ἐξοχάς, τὸ 97 πεζικὸ τῶν Ἀγγλων στὴ Πεντέλη, τὸ 23 τῶν ἐλαφρῶν καὶ 28 πεζικὸ, τὸ 12 πυροβολικὸ καὶ τὸ 5 μηχανικὸ τῶν Γάλλων, στὴν Κηρυσιά, στὰ Πατήσια, στὸ Δαρνί.

Τοῦ φάνηκε πῶς τὸν πάτησαν τὸν τόπο του οἱ ξένοι τοῦ μπάριμπα Μήτρος· πῶς ἐφράγκηψε, πῶς θὰ χαλάσῃ ὁ κόσμος. Μιά ἀλλοιωτικὴ λιγούρα τοῦ ἐσφρίγγε τὴν καρδιά, ἕνας φόβος μεγάλης δυστυχίας, ποῦ δὲν ἤμπορούσε νὰ τὸν ἐξηγήσῃ, τοῦ πλημμυρούσε τὰ στήθια, τὸν ἐπιγε.

Μέσα στὴν Κηφισιά ἔμαθε ὅλα τὰ θλιβερὰ μαντάτα. Μελίσσι, στίβα ἐκεῖ πέρα οἱ Ἀθηναῖοι, καθὼς καὶ στ' ἄλλα γειτονικὰ χωριά. Ἐλύθησαν τοῦ γέρου τὰ γόνατα καὶ δὲν εἶχε πλεῖα καρδιά νὰ τραβήξῃ ἐμπρός.

Καὶ ὅμως ἐφύτρωσε μέσα στὴν ψυχὴ του ἡ ἐλπίδα. Στὰ Πατήσια εἶχε ἕναν ξάδερφο τὸν Τρακάδο, καλὸ συγγενῆ, ἴδιο ἀδελφός. Σ' αὐτὸν βέβαια θὰ πρόσθασε νὰ πάῃ ἔγκαιρα ἡ φαμίλια του καὶ θὰ γλύτωσε. Θὰ τὸν ἐλυπήθηκε κι' αὐτὸν ὁ Θεός, γιατί τοῦ εἶπανε πῶς, ἀπ' ὅσους ἔφυγαν, κανεὶς δὲν ἐχάθηκε, πῶς σὲ κανένα χωριὸ δὲν ἀπλώθηκε ἡ ἐπιδημία.

Σταματᾷ λίγο ὅσο νὰ πάρῃ ἀνάσα τὸ ζῶο καὶ πάλι ἐμπρός γιὰ τὰ Πατήσια. Παρατᾷ τὸν πατημένο δρόμο καὶ πέρνει τὰ χωράφια γιὰ ποῖο σύντομα, ἀφίνοντας ἀριστερὰ τὰ Τουρκοβούνια καὶ τὴν Ὠμορρῆ Ἐκκλησιά.

Ὅταν ἔφθασε στὸν Ποδονόφτη ἀπαντᾷ δυὸ χωροφύλακες ποῦ ἤρχοντο ἀπὸ μέσα.

— «Αἱ μπάριμπα, ποῦ πᾶς με τ' ἀλέτρι σου;» τοῦ λένε, «στὴν Ἀθήνα; Δὲν χρειάζεται ἐκεῖ μέσα ἀλέτρι, μωρὲ μπάριμπα. Ἐκεῖ, γέρω μου, ὀργάνει ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη γρηὰ στριγγιλιάρα, ἡ λοιμικὴ, καὶ σπέρνει τὸ θάνατο με τὰ δυὸ τὰ χέρια».

Δὲν ἀποκρίθηκε ὁ γέρωσ' ἐσφίχτηκε μόνο πειότερο ἡ καρδιά του καὶ ἐκαργάρισε τοῦ ἀλόγου τὸ δρόμο, πότε χτυπώντας το με τὸ καπίστρι, μόλο ποῦ αὐτὸ ἐφρούσκονε καὶ ἀγκομαχοῦσε, καὶ πότε παρακαλώντας το, σὰν νὰ εἶχε ἀνθρώπου νόησι. Γλήγωρα, Ντορί μου, κουράγιο, νὰ ἰδοῦμε μιὰν ὥρα ἀρχήτερα τί μοῦ φύλαε ἡ μοῖρα, τί ἀπόγεινε ἡ ἀραχλὴ φαμίλια.

Συρρά του! Δὲν εἶναι στὰ Πατήσια κανεὶς ἀπὸ τοὺς δικούς του. Τίποτα δὲν ἤξεύρει ὁ καλὸς του ὁ συγγενής, ὁ Τρακάδος· κανένα ἀπὸ δαύτους δὲν εἶδε.

Μὰ καθὼς εἶδε τὴν ἀπελπισία του,

— Μὴ τρομάζης δὰ ἔτσι, τοῦ λέει, χωρὶς νὰ ξέρης, μπάριμπα Μήτρο. Ἄν ἦταν κακό, θὰ τὸ μάθαινα· τὸ κακό δὲν κρύβεται. Ἐμπα μέσα νὰ ξαποστάσης· νὰ σφίξης μιά, νὰ στυλωθῆς.

Ποῦ νὰ ξεπεζέψῃ αὐτός! Ἐμπρός. Μπαίνει στὸν πλατὺ τὸ δρόμο τῶν Πατησιῶν, καὶ βλέπει ἀπὸ μακρὰ τὴν πολυβασανισμένη πόλι· νὰ ἀπλόνεται ἐμπρός του.

Ἦταν γλυκεῖα μέρα, θαλπερή. Φύλλο δὲν ἐσειότανε. Μιά φιλὴ φιλὴ συννερία ἦταν ἀπλωμένη στὸν οὐρανό, ποῦ δὲν ἐκρυβε καλὰ τὸν ἥλιο, μόνο φαινόταν ἀνάμεσα στὴ θαλάδα τῆς, σὰν ἄσπρο πιάτο. Γλυκοκαιριά σὰν στῆς φουσκοδεντριαῖς· λαμπριάτικη μέρα καθ' αὐτό. Καὶ ἔτσι γιὰ νὰ αὐξήσῃ τὴ σκληρὴ ὁμοιότητα μετὰ τὴν πλεῖο χερμόσυνη μέρα ποῦ ἀναγαλλιάζει ὁ χριστιανός, ἀνέ-

βαινε σ' ὅλη τὴν πόλι κολόναϊς ὁ καπνός, σὰν νὰ ψηναν ὅλοι τοῦ Πάσχα τ' ἀρνί.

Ἀλλὰ μπαίνοντας στὴν καταδικασμένη πόλι ὁ μπάριμπα Μήτρος εἶδε πῶς δὲν ἦταν ὁ γαλάζιος καπνός τῆς κληματοβέργας, πῶς δὲν ἔπεφταν τῆς Χαρχῆς ἢ κουμπουριάς. Μαῦροι καπνοὶ ἀπὸ ἀχερένια στρώματα, βρωμεροὶ καπνοὶ ἀπὸ μαλλιά καὶ χολεριασμένα ρούχα, πρασινοκίτρινοὶ καπνοὶ ἀπὸ τὸ θειάφι, ποῦ ἔκαιγαν παντοῦ, γιὰ νὰ καθαρίζουν τὸν ἀέρα. Κ' ἀντὶς ἡ γλυκεῖα μυρουδιά ἀπὸ λαμπριάτικαις κουλούραις, μυρουδιά παντοῦ ἀπὸ κάμφορα, ἀπὸ λάβδανο, μυρουδιά βαρεῖα νοσοκομείου σ' ὅλη τὴν πόλι, κ' ἀντὶ Χριστός Ἀνέστη τὸ Κύριε Ἐλέησον παντοῦ θλιβερό, ἀπελπισμένο.

Ἀλλὰ δὲ βάσταε πλεῖα τὸ ζῶο· τὰ πλευρά του ἐφρούσκοναν καὶ μάζευαν σὰ φυσερά, ἐσφίριζαν γοργὰ τὰ ρουθούνια του σὲ κάθε ἀνασανιά, ὁ ἰδρωτὰς περιχύνε τὸ κορμί του καὶ τὰ πόδια του ἐτρεμουλίζαν σὰν καλάμια.

Ξεπεζεύει ὁ μπάριμπα Μήτρος καὶ σέρνει τὸ Ντορί ἀπὸ τὸ καπίστρι με σκυφτὸ κεφάλι, με πλακωμένη καρδιά. Καὶ τόση ἦταν ἡ βία του ποῦ τέντονε τὸ σχοινὶ νὰ σπάσῃ τραβώντας τὸ ἀποκαμωμένο ζῶο.

Παντοῦ ἐρημιά. Τὰ μαγαζεῖα ὅλα κλειστά· κανεὶς στὸ δρόμο. Σὲ ἕνα σταυροδρόμι μοναχὰ σκουνητίτανε ἀπελπισμένοι κόσμος, ποῖος νὰ πρωτοπροσθάσῃ νὰ ἀγοράσῃ ὀλίγο ψωμὶ καὶ κρέας ποῦ εἶχε κατορθώσει νὰ προμηθευθῇ καὶ πουλοῦσε στὸν κόσμο ἡ ἀστυνομία. Ἐπειτα πάλι ἐρημιά. Κάπου, κάπου νεκροκρέβατα. Ἄλλου ἄνοιγε κανένα παράθυρο καὶ τρομαγμένη φωνή, βοήθεια, ἀντιλαλοῦσε στὸν ἐρημο τὸ δρόμο.

Ἐπῆρε ἀριστερὰ ἕνα στενοσόκακο καὶ βρέθηκε μπρὸς στοῦ Καλαμιώτη τὴ Βρύσι. Ἐκεῖ δὲν ἦταν ἐρημιά· πολλὴ ὄχλοβὴ μάλιστα, κόσμος πολὺς ἀγριεμένος. Μετὰ τῆς κλωτσιαῖς καὶ μετὰ τοὺς λωστούς πολεμοῦσαν νὰ ἀνοίξουν δυὸ μαγαζεῖα. Ὅλοι ἐγύρευαν ρύζι, μὰ πουθενὰ ἀνοιχτά. Ἄν μισοἄνοιγε κανένα μαγαζεῖ ζητοῦσαν τρεῖς δραχμαῖς ἀπὸ τὴν ἄμοιρη τὴ φτώχεια.

Ἐκεῖ γονατίζει στὰ μπροστινὰ τὸ ζῶο, καὶ πέφτει χάμου· ἡ τρεμουλα τρέχει πλεῖο γοργὴ ἀπάνω στὸ πετσί του, τὸ ἀπὸ κρῦο ἰδρωτὰ μουσκεμένο, πλεῖο δυνατὰ σφυρίζει ἡ ἀνασανιά του· καὶ σηκόνοντας με κόπο τὸ κεφάλι τηράει τὸν ἀφεντικὸ του με μιὰ ματιὰ θλιβερή, ἀπελπισμένη, χρεμετίζοντας λυπητερά, σὰν νὰ τοῦ ζήτησε συχώριο γιὰ τὴν ἀθέλπη λειποταξία του. Τὸ παρατάει ὁ Μήτρος καὶ τραβᾷ ἐμπρός με ἕνα βαθὺ στεναγμό, στρέφοντας τὸ κεφάλι καὶ τηράζοντας με καὺμὸ καρδιάς τὸ γέρω του τὸ σύντροφο.

Ἐσταύρωσε τοῦ Ἐρμου τὸ δρόμο καὶ πέρνοντας τὰ στενοσόκακα ἐμπῆκε μέσα στὴν καρδιά τῆς Πλάκας. Ἐβιάζονταν πολὺ νὰ ἰδῇ μιὰ στιγμὴ ἀρχήτερα τὴ μοῖρα του.

Καὶ ὅμως ὅσο ἐζύγωνε στὴ γειτονιά του, τόσο ἔκοβε τὸ βῆμα του. Αἰσθάνονταν τὰ πόδια του νὰ βαρύνουν, πολὺ νὰ βαρύνουν σὰν νὰ σήκοναν σίδερα. Ἀπαντάει ἕνα γνώριμο ἄνθρωπο. Τὸν κυτᾷ:

στὰ μάτια μὲ ἀνέκφραστη ἀγωνία, μὰ δὲν τολμᾷ νὰ ρωτήσῃ. Τραβάει ἐκεῖνος, κάνει νὰ τοῦ πῆ λόγο, μὰ πνίγεται στὸ λάρυγγά του ἡ φωνή. Καί ὅταν ἔφθασε στὴ γωνία ποῦ ἦταν πλεῖα νὰ μπῆ στοῦ σπιτιοῦ του τὸ δρόμο σταματᾷ· στυλόνεται στὸν τοίχο καὶ σφίγγει μὲ τὰ δυὸ χέρια τὴν καρδιά του, ποῦ ξεπετάει σὰ λαχταρισμένο πουλί.

Ψέμματα λένε πῶς ἡ σίγουρη καταστροφή εἶναι προτιμότερη ἀπὸ τῆς ἀμφιβολίας τὰ φαρμακερὰ φρεϊδια. Γιατὶ ἡ ἀμφιβολία μαζὺ μὲ τὴ φλόγα τῆς τρομάρας, ἔχει μέσα της καὶ λίγη δροσόβολη ἐλπίδα, ποῦ τὴ χρειάζεται, ποῦ δὲν θέλει νὰ τὴν παραιτήσῃ ἡ ταλαιπώρη τοῦ ἀνθρώπου ἡ καρδιά.

Γιὰ αὐτὸ δὲν ἐξεκόλλαι ἀπὸ τὸν τοίχο νὰ μπῆ στοῦ σπιτιοῦ του τὸ δρόμο. Ἄλλὰ τοῦτο τὸ μαρτύριο δὲν μπορούσε γιὰ πολὺ νὰ βαστάξῃ.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἐχτύπηε δώδεκα τὸ ρολόγι τοῦ Ἐλγίνου, μὲ τὸ σπασμένο ἦχο τῆς καμπάνας του, σὰν ῥαγισμένου καζανιοῦ.

Καρδιά, εἶπε, κάνοντας τὸ σταυρό του, ὁ Θεὸς νὰ μὲ βοηθήσῃ.

Μπαίνει στὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ του, δρόμο ἡσυχο, βουβό. Ἄλλὰ μέσα στὴ σιωπῇ του, ἀκούει ἕνα οὐρλιασμα σπαραχτικὸ ποῦ τοῦ ἔσκισε τὴν καρδιά. Ἐγνώρισε τοῦ μούργου, τοῦ σκύλου τοῦ σπιτιοῦ του τὴ φωνή. Ζυγώνει καὶ τὸν βλέπει ὀρθό, μὲ τὰ μπροστινὰ ἀπάνω στὴν αὐλόπορτα.

Καὶ τὸν τηρᾷ ὁ σκύλος μὲ τὰ πονετικά του τὰ μάτια, καὶ πλεῖο πολὺ λυπητερὰ οὐρλιάζει καὶ δυνατώτερα ζύνει τὴν αὐλόπορτα βγάζοντας σκέψεις καὶ ματόνοντας τὰ νύχια του.

Μὰ ἡ πόρτα μένει κλειστή, κουφή, ἐνῶ μέσα στὴν αὐλὴ βελάζει ἡ γίδα καὶ τριγυροῦν ἡ ὄρνιθες.

Χτυπάει ὁ γέρω, χτυπάει δυνατὰ, μὰ βλέπει ἄξαφνα πῶς ἡ πόρτα ἦταν καρφωμένη ἀπ' ὄξω.

Ἄλλὰ δὲν θέλει νὰ πιστέψῃ ὁ μπάριμπα Μῆτρος, δὲν θέλει νὰ νοιώσῃ. «Ἐλα δά· ὁ Παντοδύναμος σὲ μένα αὐτὸ τὸ κακό; καὶ γιατί; ὅλοι τάχα...;» Καὶ κατάπιε μαζὺ μὲ τὴν ὑποψία καὶ τὸ λόγο τὸ φοιχτό. «Καλὲ δὲ βαριέσαι; Τὰ λεθέντικα τὰ παληκάρια μου, μόνε μόνε νὰ τὸν χουγιάζανε τὸ Χάρο, θὰ τὸν ἔκαναν νὰ τὸ κόψῃ στὰ ποδάρια. Μέσα καλὲ εἶναι οἱ δικοί μου, μέσα ὅλοι. Νά· κρύφτηκαν ἔτσι ἀπὸ τὸ φόβο τους· γιὰ δαῦτο δὲν ἀκοῦν. Νὰ κ' ἡ κατσίκια, νὰ καὶ τὰ ὀρνίθια στὴν αὐλή. Μὰ εἶναι σανιδωμένη ἡ πόρτα· καὶ μὲ τοῦτο τί; Κάποιος κακὸς γείτονας θὰ τοὺς ἔκανε αὐτὸ τὸ κακό χωρατὸ γιὰ νὰ γελάσῃ μὲ τὸ φόβο τους.»

Καὶ ὅσο στενώτερα τοῦ πολιορκοῦσε τὴν καρδιά ἡ τρομάρα, ὅσο περισσότερο τὸν ἐκυρίευε, τόσο περισσότερο ἐφώναζε, τόσο δυνατώτερα μὲ τὰ τρεμουλιαστά του χέρια, μὲ τὸ ραβδί του, μὲ κοτρόνια ἐχτυποῦσε τὴν πόρτα, ποῦ ἔζυναν τὰ νύχια τοῦ μούργου.

Καλὲ γυναϊκά μου, δὲν ἀκοῦτε; Γεῶργο μου, Κῶτσο μου, Θανάση μου, ἐγὼ εἶμαι ὁ πατέρας σας; Γιατὶ δὲν ἀνοίγετε; Ὅρσα μου, ἀγαπημένη μου κόρη, ἀνοίξτε πλεῖα τοῦ πατέρα σας.

Καὶ δὲν ἔπαυε νὰ φωνάζῃ τὰ ἀγαπημένα ὀνόματα, μὰ ἡ ἀπελπισία ἐφούσκωνε πλημμυρὰ στὴν

καρδιά του καὶ τὴν ἐπνίγε, καὶ ἡ φωνή του ἐγίνονταν κουρασμένη, βραχνή, σβυμένη σὰν παράπονο, σὰν μυρολόι, σὰν ἀγκομαχικό, ὅπως ἡ ὑστεραὶς φωναὶς ἔκεινοῦ ποῦ πνίγεται καὶ βουλάει.

Τὴ στιγμή ἐκείνη περνοῦσε τὸν ἔρημο δρόμο ἕνας κλητῆρας γείτονας του.

— Ἄχ, δυστυχισμένη, τοῦ λέει, τί ἀνώφελα χτυπᾷς τὴν πόρτα τὴν κουφή; Δὲν τὴ βλέπεις σανιδωμένη; Ἐμεῖς τὴν ἐκαρφώσαμε γιὰ ποῖο σίγουρα. Στὴ σασιμαρά μας ἀφήσαμε μέσα τὰ ζωντανά. Ἐλα, κακόμοιρε, νὰ πάρῃς τὰ κλειδιά ἀπὸ τὸ τμήμα.

Καὶ ἐνῶ τὸν τηρᾷ ὁ γέρω βουβός, μὲ ἀνοιχτὰ μάτια καρφωμένα,

— «Πάνε, ξέρεις, ὅλοι, μπάριμπα Μῆτρο μου.

Ἡ γρηὰ ποῦ βάσταζε περισσότερο, τελευταία ἔφυγε χθές. Δὲν εἶσαι, ἄμοιρε, μονάχος. Κάμε τὴν καρδιά σου σίδερο».

Δὲν ἐμίλησε ὁ γέρω, δὲν ἐμπηξε φωναὶς, δὲν ἔκλαψε· ποῦ δάκρυα στὰ μάτια σὲ τέτοια ἀντάρα τῆς καρδιάς. Τὸ δάκρυ σὰν μανιωμένη θάλασσα τὴν πνίγει τὴν καρδιά, μὰ ἡ φλόγα της τὸ ξεραίνει· πρὶν ἀναιβῆ στὰ μάτια.

Ἐστήλωσε μονάχα βαθεῖα στὸ ἔρημο τὸ σπίτι ποῦ γεννήθηκε τὸ σβυμένο του μάτι, στὸ σπίτι ποῦ τὴν μπασιά του τοῦ τὴν ἔκλεισε γιὰ πάντα ἡ ἐρημία του περισσότερο, παρὰ ἡ καρφωμέναις σανίδες καὶ ἀκούμπησε τὸ κεφάλι στὴν αὐλόθυρα, ὅπου ἐξέπóρτισε, ὅτι εἶχε πολῦτιμο, ὅτι ἀγαποῦσε τὸν κόσμο.

Ἐστάθηκε ὡρα ἔτσι σὰν πετρωμένος καὶ ἔπειτα ἔπεσε χάμου βουβός, δίπλα στὸ σκύλο του, καὶ ἀκούμπησε τὰ χέρια στὰ γόνατα καὶ τὸ φλογισμένο κεφάλι στὰ χέρια.

Ὅλαις ἡ γλώσσαις τοῦ κόσμου ἔχουν ὀνόματα γιὰ τὸν καῦμό, γιὰ τῆς καρδιάς τὸ σπαραγμό, μὰ ὀνόματα ὠχρά, λέξεις ἄτολαις, ποῦ τίποτα δὲν δείχνουν, τίποτα, ἀπὸ κείνο τὸ φοβερό, τὸ ἀνέκφραστο μαρτύριο, ποῦ δοκιμάζει τοῦ ἐρημου ἀνθρώπου ἡ καρδιά, ὅταν γκρεμίζεται μέσα του κάθε ἐλπίδα, ὅταν σοροβολιάζεται γύρω του κάθε ζωή.

Καὶ ὅμως καλὰ καλὰ, ἀκόμα δὲν εἶχε χωνέψῃ τὴ δυστυχία του.

Στὸ γεροντικὸ του τὸ κεφάλι ἐπάλευε μέσα τὸ μυαλό, καὶ τοῦ τὸ κουδούνιζε σὰν τὸ γλωσσίδι τὴν καμπάνα.

Ἡ εἰκόνες τῆς καταστροφῆς ποῦ τὸν ἐρήμαζε, περνοῦσαν μπροστὰ του μαύραις, ἀπροσδιόρισταις, καὶ ἐστριφογύριζαν στὸ κουρασμένο του μυαλό, ὅπως μέσα σὲ σκοτεινὴ σπηλιά ἡ νυχτερίδες.

Καὶ τὴν καρδιά του τὴν ἐρημωμένη σὰν νὰ τὴν τράβαι καὶ τὴν ἐξερίζονε, μὲ ἕνα ἀνέκφραστο ξελίγωμα, ἕνα ἀόρατο σιδερένιο χέρι.

Κύκλο ἀτέλειωτο ἀπὸ ἐρημιά ἐβλεπε γύρω του, σαράβαλο αὐτὸς τῆς ζωῆς μοναχισμένο, σανίδα σάπια στὴ μέση τοῦ πελάγου.

Τί νὰ κάνῃ πλεῖα στὸν κόσμο ὁ γέρω Μῆτρος; Νὰ φυλᾷ τὸ ἀδειανὸ τὸ σπίτι; Νὰ ὀργόνῃ τὰ χωράφια καὶ νὰ κλαδεύῃ τ' ἀμπέλια; Καὶ γιὰ ποῖόν;

Ἔτσι εἶδε ἓνα ἀτέλειωτο σκοτάδι ὀλόγυρά του, καὶ ἐνοιώθη ὅλα πεσμένα, ὅλα χαλάσματα. Καὶ αὐτὴ ἢ γῆ ὅπου πατοῦσε, τοῦ ἐφάνηκε κάτι κούφιο, ἀνύπαρχτο, ποῦ ἔφρουγε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του.

Στὸ ἠλιοκαμμένο του πρόσωπο ἐφρούσκοναν οἱ φλέβες σὰν μαυροπράσινα σχοινιά. Καὶ τὸ στόμα του ἐστράβωσε καὶ ἐσφίχθηκε σ' ἓνα ἀνέκφραστο παράπονο σιωπηλό, μιὰ βουβὴ διαμαρτυρία γιὰ τὴ μαύρη ἀδικία, κάτι σὰν ἀποπληξία τῆς ψυχῆς τοῦ ἀπελπισμένου ἀνθρώπου.

Καὶ ὅσο ἐβάθαινε ὁ νοῦς του στὴν καταστροφή, τόσο αἰσθάνονταν μέσα του μιὰ ἀκατανίκητη ἀηδία τῆς ζωῆς.

Τὴ στιγμή ἐκείνη ἐπέρασε ἀπ' ἐμπρός του τὸ ἀμάξι, φορτωμένο νεκρούς. Τὰ σκουπίδια τῆς συνοικίας κουβαλοῦσε πρῶτα· ἀλλὰ μήπως καὶ τώρα ἄλλαξε σκοπὸ μὲ τὸ νὰ κουβαλᾷ τῆς ζωῆς τὰ ἀπορρίμματα;

Τὸ κύταξε ὁ μπάρμπα Μῆτρος καὶ μιὰ ἄγρια ἐλπίδα, σὰν ζωηρὴ φλόγα, ἐφώτισε τῆς ψυχῆς του τὸ σκοτάδι.

— Ἄχ, δὲν μὲ πέρνετε καὶ μένα καλοὶ ἀνθρώποι; Θὰ σᾶς τὸ πλερώσῃ ὁ Θεὸς αὐτὸ τὸ καλό. Λέτε τὰ καλότυχα κορμιά ποῦ πάτε στὸν ἀσβέστη, νὰ ἦναι περισσότερο λείψανα ἀπὸ μένα;

Καὶ τὴν τρελλὴ αὐτὴ παράκλησι τὴν ἔκανε μὲ ἀληθινὸ φλογερὸ πόθο, μὲ λαχτᾶρα γιὰ τὸ λάκκο τὸ βαθύ. Σὰν τὸ διψασμένο στὴν ἔρημο γιὰ μιὰ σταλιά δροσιά, ἔτσι κι' αὐτὸς ἐξεψυχούσε ἀπὸ τὴ δίψα τοῦ θανάτου.

— Ἐλα δά, γέρω, μὴ βγιάζεσαι τόσο· στὴν αὐριανὴ στράτα μπορεῖ νὰ ἔχῃς καὶ σὺ τὴν ἀράδα σου.

Κ' οἱ νεκροφόροι, μεθυσμένοι ἀπὸ ῥακὶ ἔσκασαν γέλοια δυνατά.

Ἐφρουγε τὸ κάρο· ἓνα λείψανο ἦταν ῥιγμένο ἀπάνω ἀπὸ τ' ἄλλα ἀνάσκελα, ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι σ' ἓνα δεμάτι ἀπὸ σανὸ γιὰ τ' ἄλογα, μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα, μεγάλα, σὰν νὰ ἐξέφραζαν ἀπορία. Κ' ἐκεῖ ποῦ ἐτινάζονταν τὸ κάρο στῆς πέτρας, ἐκρεμάστηκε ἀπ' ἔξω τὸ χέρι του τὸ δεξί, καὶ καθὼς ἐχτυποῦσε στὸν τροχὸ ἐξετινάζονταν καὶ ἔτσι ὁ πεθαμένος ἐκείνος ἐφαίνονταν σὰν νὰ κραζε τὸ μπάρμπα Μῆτρο μὲ φιλικὴ χειρονομία γιὰ νὰ τοῦ κἀνὴ τόπο, σὰν νὰ συμπονοῦσε τὴ ματαξιά του.

Ὁ ἄμοιρος ὁ γέρως ἔβλεπε τὸ κάρο ποῦ μακραινε, μὲ πικρὸ φθόνον τῶν πεθαμένων, καὶ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ του ἀνέθηκε πνιμένη σὰν ῥόχαλο στὸ στόμα του ἢ βλαστήμια· ἀλλὰ δὲν πρόφτασε νὰ τὴν φτύσῃ ἐναντία σ' Ἐκεῖνον, ὅπου εἶναι κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

Γιατὶ τὴν ἴδια στιγμή, σὰν νὰ τανε μεγάλη παρρασκευὴ, ἐχτύπησαν λυπητερὰ ἢ καμπάναις ἀπὸ τὴν Ἁγία Αἰκατερίνη, τὸν Ἅϊ Δημήτρη, ἀπὸ ὄλαις τῆς μικροεκκλησιαῖς τῆς γειτονίας του, κ' ἐμπρός του πέρασε ἡ λιτανεῖα μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας μπροστά, ἐνῶ τοῦ πλημμυροῦσε τὴν καρδιά τὸ νεκρολίθινο. Ποιὸς ξέρει ἐσυλλογίστηκε καὶ πόσοι ἄλλοι

δυστυχισμένοι ἀπόμειναν σὰν κι' αὐτὸν μοναχισμένα ἀπομεινάρια τῆς ζωῆς. Ἐπειτα εἶναι τόσο κολλητικὸ τὸ κλάμμα!

Ἐπесе λοιπὸν στὰ γόνατα ὁ δύστυχος· ἐκόλλησε τὸ μέτωπο στὸ χῶμα καὶ πρώτη φορὰ τὴ στιγμή ἐκείνη τὸν ἐλυπήθηκε ὁ Θεὸς καὶ τὰ δάκρυα τὰ παρήγορα ἐδρόσισαν λίγο τὴ στεγνωμένη του καρδιά. Ἔτσι καὶ τὴ μανιωμένη ἀντάρρα τοῦ ἀνέμου τὴν ἡμερόνει σιγανή, δροσόβολη βροχή.

Ἐπέρασαν ὠραῖς· ἡ νύχτα ἐσκέπασε τὴν πολυθασανισμένη πόλι μὲ ἓνα μαῦρο σεντόνι, πλειὸ μαῦρο ἀπὸ τὰ ῥοῦχα ποῦ ἐσκέπαζαν τοὺς χολεριασμένους. Καὶ ὅμως μὲ ὅλη τὴ μαυρίλα, ἐφαίνονταν γιὰ ὠραῖς ἀκίνητα σημάδια ἐμπρός στὴν πόρτα ὁ γέρως καὶ τὸ σκυλί του. Καὶ κάθε λίγο ἢ σκοτεινὴ νύχτα ἄγριο, διάτορο, τραβηγτό, ἀντιλαλοῦσε τοῦ σκύλου τὸ οὐρλιασμα. Μόνο σὰν ἦρθαν τὰ μεσάνυχτα, οὔτε αὐτὴ τοῦ ζώου ἢ θρηνηφιδία δὲν ἀντίκοβε πλειὰ τὴν ἐπίσημη σιωπὴ, ποῦ εἶχε ἀπλώσει ἐκεῖ πέρα τὸ σκοτάδι καὶ ὁ θάνατος.

Ὅταν τὸ πρῶτ' ἔξανεπέρασε τὸ κάρο γεμάτο ἀπὸ καινούργια δεμάτια, ποῦ εἶχε θερίσει τὸ ἀκούραστο δρεπάνι, οὔτε ὁ μπάρμπα Μῆτρος ἐκάθονταν πλειὰ ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλόπορτα τοῦ σπιτιοῦ του, οὔτε ὁ μοῦργος, ζαπλωμένος δίπλα του, τοῦ ἔκανε συντροφιά.

Κανεῖς δὲν τοὺς ξανάειδε ποτέ, οὔτε τὸ γέρω, οὔτε τὸ σκυλί του.

Ἄλλὰ ἡ σανιδωμένη πόρτα ἦταν ξεκάρφωτη, ὀρθάνοιχτη· καὶ ὁ ἀγέρας ἀνοιγόκλινε τὰ φύλλα τῆς· κ' ἐστέναζαν λυπητερὰ τὰ σκουριασμένα σίδηρα.

Τὰ ζωντανὰ ἔλειπαν ἀπὸ τὴν αὐλή· κ' ἡ γίδα ποῦ ἐβέλαζε κ' ἡ ὄρνιθες ἢ πεινασμέναις.

Μόνο τῆς ἀράναις ποῦ ἦσαν μαζιμέναις δίπλα στὸ φούρνο τοῦ σπιτιοῦ ἐσκόρπασε καὶ ἐστριφογύριζε ὁ ἀέρας στὴν ἔρημη αὐλή, σὰν τρελλαῖς ιδέαις σὲ σαλεμένο κεφάλι.

Κλέφταις νὰ ἐξεκάρφωσαν τὴν πόρτα του καὶ πάτησαν τὸ σπίτι, ἢ, πρὶν πάρῃ τὰ μάτια του ὁ ἄμοιρος ὁ γέρως, ἔριψε τὴν προσοχὴ τοῦ κουρασμένου μυαλοῦ του στὰ δύστυχα τὰ ζῶα, καὶ σένα τελευταῖο ξεχείλισμα τῆς πονεμένης του ψυχῆς τοὺς ἀνοιξε γιὰ νὰ τὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ σκληρὸ θάνατο τῆς πείνας;

Κανεῖς δὲν ἔμαθε ποτέ.

Ἄλλὰ γιὰ μέραις στὸ ἀδειανὸ τὸ σπίτι, κουνούσε ὁ βοριάς, κρεμασμέναις στὸ χαγιάτι, τῆς ἀρμαθιαῖς ἀπὸ τὰ ῥόδια καὶ τὰ κιδώνια τῆς γυναϊκάς του, καὶ μὲ τὸ φύσημά του ἐλύγιζαν στὸ ὀρθάνοιχτο παραθύρι τὰ μαραμμένα κλωνάρια τῆς ὀρφανεμένης γαρουφαλιάς τῆς κόρης του.

EMMANOYHΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

